

ЄЛІСЕЙ ІАРПЕНКО

ДРАМАТИЧНА ПОЕМА

Білі Ночі

ЄЛИСЕЙ КАРПЕНКО

ДРАМАТИЧНА ПОЕМА

Білі Ночі

З ПЕРЕДМОВОЮ САВИ КРИЛАЧА

**ВИДАВНИЦТВО
ТЕАТР**

Київ —

20-ХХ

— Відень

Передмова.

Кинута химерною рукою невідомого нам Велития в гармонійний хаос світів наша бідна, сіра, нікчемна своєю дрібнотою земля блукає серед міriadів подібних собі світів і разом із ними творить таємну, неаглибому її нерозумілу нам містерію життя. Малесенька, незмірно дрібна її нижла на землі істота — людина родиться її умірає, дишіть, мислять, прагнеть її страждає, як родяться, умирають, дихають, мислять, прагнуть і страждуть констеляції велітенських світів, або нескінчено дрібні мікроорганізми. Якась непереможна, немолима її свідома сила примушує безупинно народжатись, змінити постійно форми її умірати, щоб воскреснути в іншім утіленню, все існуюче — її камінь, і птаха, полуя, її воду, іхтіозавра, комаху її душу людську...

І від хвилини своєї появи у всесвіті, вилонившись з якоєвіншої незнаної нам форми, кинув дух людський у простір таїмного буття страдницьке питання: — Звідкіль, навіщо її куди?.. — Те саме питання, лие ии бачимо в очах уміраючого в кулею в боку оленя, яке чуємо в шумі осіннього вітру, в зойках чорного птаха в пошарпаним крилом під час бурі морської.

Дух людський, як і все на світі, почав змагатись з непереможною силою таємного закону, що звелів йому жити її убивав його без питання... Дух людський жадібно намагається збегнути від цього закону, зрозуміти велику, кермуючу світом Думку, підглянути невідомі шляхи її, пізнати Першопричину...

І підійшов Мудрий ві скальпелем, мікроскопом і ретортами в руках і відкрив те, чого не бачив досі, відкрив неочірні обшири

нових для себе явищ... Але після невисипутої й упертої праці віків і поколінь бачить лише те, що відкрив він і пізнав усеж таки нескінчено малу частку Нескінченості явищ Природи. Він зрозумів, що відкривши ще безмірно більше їх число, через міліони віків він так само буде лише на початку своєї дороги й усеж таки ніколи не зроуміє Першопричини буття й ніколи не відповість на жагуче всього живого питання: — Звідкіль, навіщо й куди?... — Але якась необорима, могутна Сила пхає його до Пізнання. Він далі й далі, крівавлючи руки, напружуючи всі свої сили, падаючи, вміраючи й нарощуючись знов, пнеться вперто й жадібно на недосяглі верховини пізнання... І так без кінця, в Безконечності...

А обік Мудрого птахом злітає ьгору, бе орлиними крилами в скелю тайни, кервавить груди, падає й поривається знов із зиком боротьби в безконечній спразі пізнання — Поет.

Коли перший, спокійно й уперто відлупуючи скалку за скалкою й разглядяючи кожну піскчинку довго й уважно в побільшуючі скла, записує дрібні рядки в книзі Науки й укопуючись усе глибше й глибше в ґранітові груди незмірної камяної гори знання, гадає, що докопавшись по віках до середини гори пізнає Невідоме, — другий поривається злетіти в недосяжну височину, костеніє від студених туманів, сліпне від палючого сонця проміння, а криком перемоги або із зиком роспуки кружляє, піdlітає, падає, вмірає й відрождається, смеється й плаче, страждає як найнужденіший раб і радіє як всесильний Бог... А все вірить, що коли вибеться у високості, аж до сонця, --- то пізнає Правду.

Записує свої досліди Мудрий — записує й Поет. Бачить один, бачить і другий. Видерає в Невідомого тайну за тайною один — видерає й другий... Але якаж недосягла ріжниця поміж їхніми записами!.. Цей мислить формулами, а той образами, — цей пише чорнилом, а той кровю із серця...

І не всякий письменний учений може читати кріаві герогліфи поета, і не всякий поет прочитає формулу хамічну... Хоч і той і другий шукає того ж самого — Правди й Перво причини.

* * *

Великий закон народження й розвитку, вирождення й смерти, — непереможне стремлення народженого до життя й хапливе роспучливе чепляння за його останки уміраючого, ясна радість живого й сурова злоба трупа, — проміжна надія прийдешнього й смертельна тута беззворотно минулого, — ця вічна трагедія життя й смерти, ця вічна краса контрасту породила цю поему.

„Загублених часів покої“ в „вічно німими кольонами“, трагічний образ уміраючого, підточеного шашлями віків, колись величного, радісного, непереможного, лицарського замку, що вміщав у собі повне, дуже, веселе життя, що був свідком найвищих досягнень лицарського культу, найбільшої перемоги й краси існування...

Іро, син моря й білих північних ночів, останній нащадок дегенерованого, колись могутного з блакитною кровю роду володарів життя. Він не хоче вмирати й шукає порятунку... Він бореться з усесильним законом розкладу й хоче підновити завміраюче тіло свого роду червоною кровю молодого починаючого життя. Він не бере Патериці, з якою нема повороту ні пристановища на світі, не відходить з уміраючого гніада на віки з нею, щоб посіяти зерно родових скарбів на нових нивах родючих... Ні, він іде в світ без неї, без Патераці й приводить із собою Вірляну, що буйним цвітом вицвіала на відрождених до життя степах і з непереможною силою рвалась до верховин, до найвищих досягнень життя, до блакитних височин. Оманена лицарською шагою в немічних руках дегенерата вішла за ним, утопивши очі в свою Мрію... Пішла з лищних розлогих, дихаючих животворною силою, накритих наметом промінної блакиті степів, пішла від росистих, оповитих оксамитом цвяхова-

ного золотими зорями південного неба ночей, пішла туди де над бурхливим морем півночі, над прекрасними в своїй суворій красі скелями, над високими замками минувшини творять свою гвоздку таємну містерію ковання бліді, холодні „Вілі Ночі“. Пішла — й залишилась вірюю непереможній спрагі живого життя...

Ріта — сумління Іра. Це другий він, що вбив першого бажанням залишити його в замку й убивши зрозумів бесплодність боротьби з Доконечним. І скорбно пішов з Патерицею віддавати борги живому життю.

Няня — холодне й пристрастне бажання вупинити невмілимий присуд часу хоч на хвилину, хоч на мить. Це звірячий інстинкт життя — алоба конання.

Йона — мудрість реалізації.

Юнак — мрії Вірлянни, шляхи, якими йдіти.

Степи й долини, це мій Рідний Край, що встав до нового життя. „Загублених часів покої“, це ті наші сусіди, що кров червону точать з моого народу, щоб підживити нею свою збуравілу блакитну...

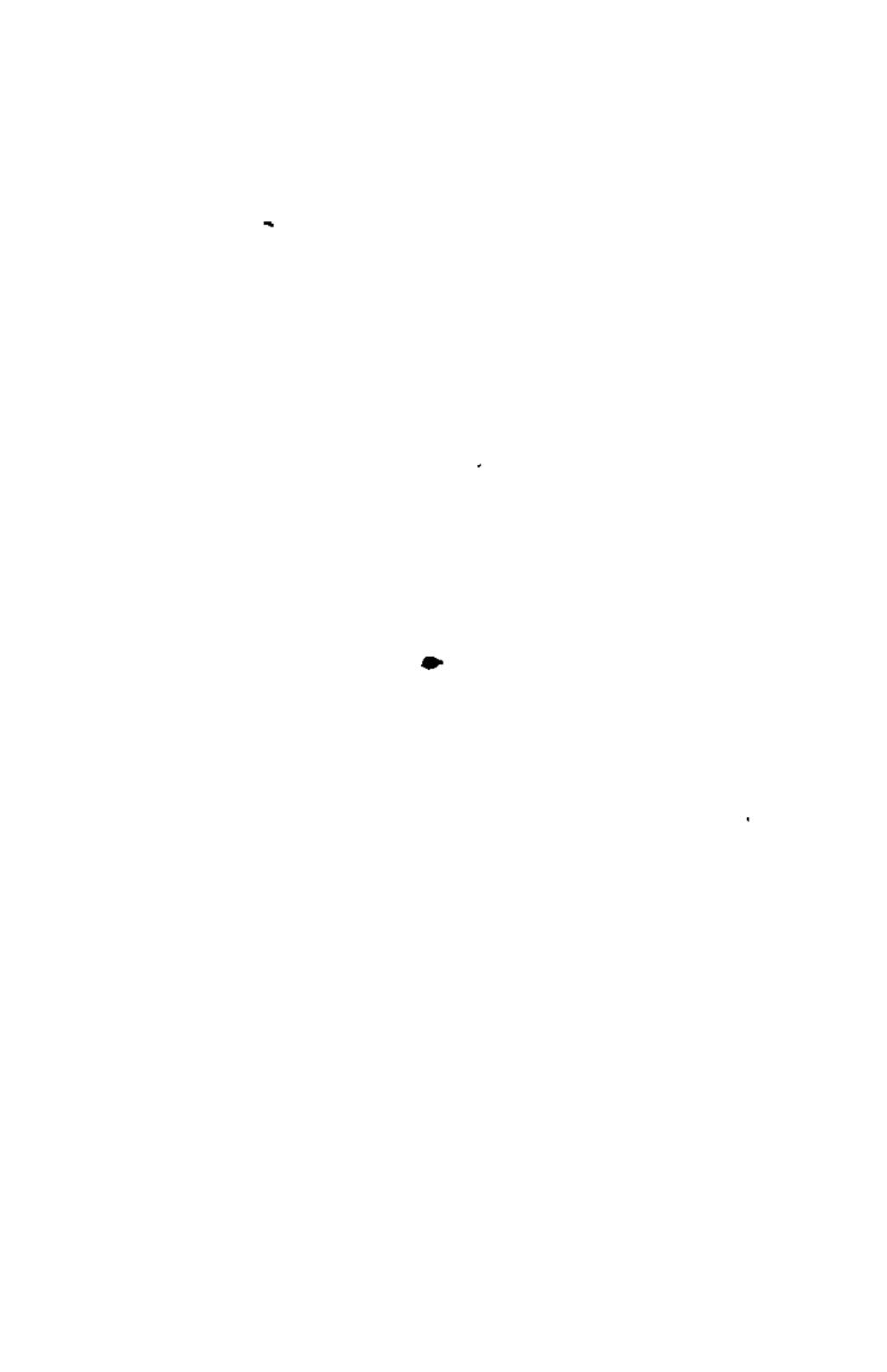
Я так зрозумів цей твір.

18
XII 19

Сава Крилач.

Відень.

ВІРЛЯНА
ІРО
РІТА
НЯНЯ
ЙОНА
ЮНАК

I

Старі, загублених часів покої. По кутках тінами висне Дух Мипулого. Вічно німі кольони. Ніша. Безмежний простір синього моря.

Вірлана. (Стоїть біля віші. Дивиться вдалечину моря. З затаским остріхом має біленькою хустиною — так від когось зустрічає, кличе. Хвилює все в глибокій задумі, мовчить, прислухається.)

Йона. (Входить із за кольон. Став. Дивиться на Вірлану. Він наче душа покоїв. Тиша. Йона їй у тон.) *Пливів?* (Вірлана заворушилася, крадіжкою ховав хусточку. Мовчать. Йона.) Все море я тільки бачу.

Вірлана. В синій тканині, в вітханнях моря... (Шукає очіна вдалечині.) Нема... А то був... Плів... Кораблем... Прозорою хмаринкою... (З захопленням у думі.) *А* які білі вітрила... І я йому — отак, хустиною... А він — рухом кохання мені...

Йона. (Похмуро.) І сьогодня він... Хоч би з нині годі туди дінатись.

Вірлана. Я його жду — і він буде.

Йона. А муж? (Мовчать. Йона.) На те вже мабуть ці наші мури й повстали... Старий пан безвісти десь канув... Пані на дно в море... І всі не таїк треба. Наче хтось навмисне засів тут, аби без краю вити пасма туги, неладу й усього, що веде до руїни... Журба та сум квітника тут розвели. І перестає сміятись сонце, журить небо й тоскно вив море — коли в них квітнути починає. Думав, що хоч ви з собою принесете сюди срібні роси і владний сміх радості...

Вірлана. Мене кличуть мої степи, в свої долини... Скорбно, тужно так... Крізь співи осінніх вітрів паче...

Йона. (Рівно) Це він усе... Юнак із тих долин... Це мрія, сон... Проканьтесь, муж до вас вертається...

Вірлана. Я з степів...

Йона. Знаю.

Вірляна. (Мрійно.) В степах в долини, де вночі — рухи матеря плетуть усе зі співом кохання золоті гірлянди, а вдень — на хвилях пахощів мрійно відпочивають усміхи сояшного ранку, всі чари ночі...

Йона. Іро...

Вірляна. (Коротко.) Він мене сполохав. Мої степи співали мені тільки про того — мою Мрію, з блакитною кровлю в серці... І я серед моїх долин шукала її... А цей... підкрався, перетяг у моєм шуканню струну... І я в переляку — опе її огинилась серед цих німаків... А вже коли довідалась я про його минуле...

Йона. Ви знаете?...

Вірляна. Він з цим ховається від мене...

Йона. То чому ж ви зразу...

Вірляна. (Рівно.) Бо я зазинилась...

Йона. Ви так не хотіли.

Вірляна. Я в обіймах остраху... Боясь не діжджати його, боюсь і зустрітися з ним. Бояся з цим, боюсь і тікати від нього... І з ним я лише так... Бо її тілом і душою є серцем...

Йона. То це... ваш син?

Вірляна. Він мій Дух, мої думки є мое життя.

Йона. (Рівно.) Мабуть ці мури збудовано смертю, аби в них умірали тільки...

Вірляна. Мене нема тут... Я в степах... З ним...

Йона. (Заворушилася.) Все ж... готоватись до зустрічі... (Дивиться в коре.) Чорна смуга далеко... Він мабуть.

Вірляна. (Нерівно.) Може... (Дивиться в коре. До Йони.) Що як вони обидва разом?

Йона. Можна ждати.

Вірляна. А він же...

Йона. Його виростило море.

Вірляна. (Рівно.) Відійти мені треба...

Йона. Не відразу тільки. Не розбудити, щоб у ньому звіря... Через сні козання якось... Аби він і по розлуці в замі віжив що ви ще з ним... (Заворушилася.) Бо ж...

Вірляна. (Швидко.) Готовимось... (Нерівно гукає.) Няню!... (Іде.) Няню!... Мені аби вони тільки не разом ...

Нінія. (Заходить.)

Вірляна. До зустрічі?...

Нінія. Вже й стіл...

Вірляна. Добре... Йдіть...

Ріта. (Заходить. З квітками.) Оде... (Підує Вірляну.) Це йому...
Заллемо його мов дощем пісмі квітами. (Йода пішов.)

Нінія. Їх ще б до стелі, аби нараз і прямо на нього...

Ріта. (З захованним роспачем.) На вас обох...

Вірляна. На нас усіх.

Ріта. Хе... Ні!... Ми вже так'... по-блія вас... Мое не вернеться... Та й буде з мене... А як ви? Це ж... три роки не бачитись — з милим, коханим...

Вірляна. Боясь не діждати.

Ріта. Дождемо... Більше ждали...

Йона. (Із за кольони.) Пані!.. (Зник.)

Вірляна. Іду... (Шішла, легенько вклонившись Ріті.)

Ріта. А це вам. (Дав Ніні єжиньку.)

Нінія. Солодке? (Розкривас єжиньку й смакув пукерки.) А до чого це ви — „не вернетесь“?

Ріта. Бо це так.

Нінія. (Рівно.) Чому?

Ріта. Він у пій знайшов глибші води кохання.

Нінія. (Коротко.) Його приворожено. Він тільки твій...

Ріта. З нею разом. Хай будуть щасливі. А я вже тільки по-блія них... здалеку.

Нінія. (Коротко.) Я не для двох його виняньчила.

Ріта. А коли він...

Нінія. (Вперто.) В її стедах... відьма на відьмі там...

Ріта. (Шіднато.) Ніпю, — вона рай для нього на землі...

Нінія. (Гостро.) Обворожено! Та й не хочу я, щоб вона... отака... (Т емнічо.) В кого те дитин'ча? — ні в мамусю ні в татка, а в чужого черта якогось... (Різко.) Не хочу я такої плями на його честі!

Ріта. (З острахом.) Ви наробите лиза...

Нінія. Мені холоне кров, коли я тільки згадаю, що на його високу, на честь дитяти з моря — й отак ляпнuto. (Мовчить. Нінія.)

Гу? (Дивляться. Няня.) А оті твої ночі, випрядені з одних тільки
вітхань по ньому?

Rima. (Вперто.) Нехай як я кажу... (Няня смакує цукерка.) Красти
нехай тільки я буду в них те, чим живу. А за все, що в мене було
з ним — вона й дамі знати не повинна...

Няня. Де ви їх брали?

Rima. (Не праву.) Солодкі?

Няня. Ууу... (Смакує.)

Rima (Дивиться через вішуз.) Приїхали!

Няня. Де?

Rima. (Швидко.) Виходить з човна... Няню, — коли гуне
його щасте, то дістане воно й мене...

Няня. Ходім. (Ідуть. Вийшли. Нікого. Хвили.)

Iro, Вірляна, Rima, Няня і Йона. (Заходять.)

Iro. (Висевать Вірляну на руках. Садовити її на софу.)

Вірляна. Ще... раю... його тиші... Щастя... (Обінялася.
Rita обємпас її пелюстками з квітків.)

Iro. (Варіс.) О, Небо — чому не дало вам ти сили хвилювати
щастя зустрічати!

Няня. І де ти так довго барився — аж три вічності?

Iro. В'чужих, далеских світах...

Вірляна. А ми тут... самі...

Няня. Виглядали все...

Йона. Рік, другий, третій — а вас і не видно й не чути.

Rima. Легенда про вас уже...

Вірляна. Сни...

Iro. І тут нараз...

Rima. З неба...

Вірляна. З калки наче...

Iro. Обійми, щасте, радість... (Обінялися.)

Вірляна. (Аби вирватись в обіймі Ira, а шамох пориву.) Ха!..
Море!.. Кораблі все... лебеді наче... Легкі та смілі вітри... Несуть...
Гойдають ними... І нови мов пляві на бенкеті щастя...
А то... все небо та море — і тут, одним однісенькій кораблик...
іде, летить... Як у легенді, в казці...»

Iro. Це коли...

Вірліна. Няню, на столі все в нас?

Няня. (Сухо.) Прошу.

Вірліна. Сонечно, може вже до столу?

Іро. (з жартом.) Хай більш йому покортить.

Вірліна. Ну-ну... Хай... (Швидко піде Іра й іде до вікі.
Даватися в коре.)

Няня. А що в твоїм старим помішником? Ти щось писав.

Вірліна. Аби на морі швидко повстала буря...

Йона. (Кідає уважний погляд на море.) Сонця предвістні кру-
ти наче...

Вірліна. Нехай... Ми ж уже дома... (До Іри.) Одинокі,
самотні кораблики?...

Іро. Зустрічав.

Вірліна. А які в них вітрила?

Іро. Білі, як сніг; а піжні, як усміх таєї ласки...

Вірліна. Ходімте... до столу...

Няня. Що з старим помішником?..

Іро. Ага... (До всіх.) Було нам раз таке... (Заповік. З усіхком
захвату.) Зіронько! — а мій син?... Оде так... Та я ж за нього
тільки з таоїх листів... А в кого він: у мене, в тебе, чи в нас обох?

Вірліна. (Швидко.) Кращий... Серед краси наших степів
та їх росквітливих долин наче його я виносила... (Іро цілує Й.)

Ріма. Так, що з помішником?

Іро. Було нам раз таке: вертався морем один лицар, з поля
бойовища, увінчаний вінним перемоги... Його захопила буря...
А тут я... І вініс лицаря зі скажених хвиль, як Еней Анхиза
з Троя.

Вірліна. Герою мій!

Іро. Зняв він із себе родову штану, ворожкою кровю, мов чер-
воними квітами Долини Роспачу, заквічану, — й подарував мені її.

Вірліна. (Рівно.) І ти взяла?

Няня. А як же було не взяти?.. Дарунок... та ще такий
— у ворожій крові...

Йона. (Глухо.) У наших кольонах місце їй знайдеться.

Іро. І от... Тої якраз дамни, — мій колишній помішник,
по другому році свого розлучення з дружиною, від свого пастора

дістав правдивого листа був, в якому стояло: „Твоя н'вірнан дружана — породила сина тобі... О, сором!.. О, Боже!..“ І взяв він по такому даровану мені шагу — й сам... на горло себе нею...

Йона. (Сам до себе.) Нашим кольонам до таких гостей не звикати.

Вірляна. То її в море...

Іро. Гаразд...

Няня. (Бурчить.) Вам пора до столу.

Іро. Ходім. (Берє Ріту під руку, а Вірляну за руку. Йдуть.) І гірке ж е?

Няня. Хо-хол! Поздоров Боже!.. (Вийшли. Йона сам. Стоїть. Здивується в задумою кольон. Хвиди.)

Вірляна. (Заходить. Дивиться в море. Мовчать. Виростає. Тихо.) Йоно... глянете!

Йона. (Дивиться.) Буревістники.

Вірляна. Он... Далеко!.. Мріє... (Мовчать. Дивляться в море.)

Іро. (Здаєку.) Вірлюуу!.. (Вірляна параз повернулась.)

Йона. Йдіть...

Вірляна. Як бути?

Няня. (Заходить.) Радитесь? А гість... (Вірляна пішла, за нею Йона. Няня їм услід.) кинувся дружини, а вона... позауманнем, на шинах...

Ріта. (Виходить із за кольони. Трептиль.) Няню... де взяти сили, аби його тільки душою обнятти?

Няня. (Рівно, сухо й уперто.) В дії, в русі... (Дивляться.) Переїнти, щоб у твоїх мukах оту волосину ґоспачу, що вілась у рани твого серця...

Ріта. (Поменшала. Глухо.) Не займайте...

Няня. Ого ж...

Ріта. (Коротко, нерухаючись.) Ідіть... Вам аби солодке... хоч і кров...

Няня. (Швидко.) А...

Ріта. (Побільшала.) Так не буде!.. (Няня пішла по між кольонами. Зникла. Ріта.) Без нього?.. Вбачити його мертвим?.. (Поменшала. Глухо.) Я оселішу... (Робе крок і сама не знає куди йде, що робить. Неаграбно і

якось непевно бере до рук червону Патернію, давніться на неї, бубовить) „І не буде тому повороту хто в нею піде в світ“... (З якими затасканими торопливо відсахнулась її, Патерні. Ледве помітно кудись іде.)

Iro. (Заходить із за кольони.) Ви ніби привид...

Rima. (Побільшала.) Хіба?.. Хе-х... (З жартом, з кхекотінням у грудях.) Вино в вас...

Iro. Наточено його наче в чийогось серця...

Rima. Ага...

Iro. Ріто... Мене виростило море... Його простори!..

Rima. І...

Iro. З ким вона?.. (Дивиться.) Хто переступав поріг до моого колись храму? (Rita дивиться.) Я зараз був у сина... (Мовчать. Iro бере Rita під руку, робе два-три кроки.) Скажіть...

Rima. Я не знаю...

Iro. (Принижко.) Ось... у куточках ваших уст...

Rima. Не вірте...

Iro. Ворушиться вам схованій глум у них...

Rima. Ходімте... На нас чекають...

Iro. (Поковчавши.) Прошу... (Rita лішила. Iro стоїть. Заходить Няня. Iro.) Скажіть ви...

Nanya. (Сухо.) Аби мені знов не повірили? Як і тоді... Зі шю. (Показує після Rita.)

Iro. В кого він?

Nanya. (Утягла в себе шию. Rivo.) Не в тебе й не в неї... (Iro витяг очіна. Nanya.) Із степів його мабуть принесено?.. А може й тут...

Iro. Хто в неї бував?

Nanya. А глибші од вічності зітхання.

Iro. По кому?

Nanya. По таткові твоого сина. (Iro рушив іти. Ходе. Nanya придулилась до кольони. Смакус цукерки. Мовчання. Напруженність. Nanya в тон мовчанню.) Чи ти ж своїй Няні — солоденького?..

Iro. (Став мов ухоланий.) Привіз... Он там... Між привезеними речами...

Nanya. (Сказала зуби.) Піду... Пошукаю... (Шла. Iro стоїть. Дивиться їй у слід.)

Virlynya. (Заходить.) Де ж Ти? Там ждуть...

Iro. (Заворушився.) Та їм би... сказати, щоб вони йшли собі...
Бо нам же зараз, по такій довгій розлуці — ховатись від самих
себе... Надлюдьми, богами нам зараз (в нестимі, все близьче притортає до
себе Вірлану), творцями щастя, його слівами, сміхом, пілунками...
проміннем його сонця, одчаем... (Хотів попідувати Вірлану та так і ли-
шився.) Ідуть... (Держить Вірлану за руку.) Прошу...

Rita i Iona. (Заходять.)

Rita. Ну й вино!.. Аж танців уже хочеться... (Збігає на під-
вищенні, сідає, бере до рук велику стару арфу.)

Iro. (Зі штучником ровняючи) Ага... танців... (Rita починає грати ві-
арфі казковий танок. Iro бере Вірлану до танцю. Роблять рух.)

Ilona. (Глухо.) Пані... (Вірлана оставшиша. Іде. Дивиться в море.
Незgrabно памагається катати чорними вавісами кішу. Iro йде до неї.)

Wirlina. (Розвіто.) Чийсь вітрила... Біліші снігу...
(Заплуталась у вавісах.) Сліпнути очі... Не треба... Не дивись... (З рук
вавіси їй випали. Похитнулися. Напівзакрили вішу. Вірлана говеда Ira в танок.
Танцюють. Ilona нерухомо дивиться в море. Мріють білі зігрія салільного ко-
раблика. Близчачають. Rita грає все тихше, тихше. Танок тонує грі. Згукн арфи
пішли лускою, безмежним далем, впадаючи в відгоночок моря... Танцюча пара по-
ринає у хвиці роспачу й утоми.)

II

Нікого.

Іро. (Швидко виходить. З цим тільки вливе Ніна.)

Нінн. І кучері... Такі ж і очі... Увесь він у нього...

Іро. (Намагається зацілити їй.) Я перед нею чистий!... Бо з хвилини нашої зустрічі, яку благословила своїми слізами невинність самого неба — не горнувся я ще навіть бодай хоч думкою до когось із жінок... Бо всі вони разом не в силі дати моїй душі тих кріхких насолод блаженства, які дала вона одна мені...

Був акт чуда!

Всевладна радість кохання — зі співів і ласки свого сонця — виплела була вінець і ввінчала ним чоло моїх бажань... І трапилось це — через неї... Через утому по обімах з нею...

Нінн. (Ущипливо.) А та... (Чухне посеред голови двома пальчиками, які скидуються на роги.)

Іро. (Незграбно стягає Нінні руки їй з голови. Крутить їй пальці. Глуко.) Ви мені не показуйте! Я чую їй так що вони як два цвяхи в тімені.

Нінн. А ви не крутіть... (Коротко виравнає з його рук свої пальці.) Не поможетесь... Їх коли не вирвата з корінням...

Іро. (Глуко кричить.) Вона мій бог!... (Накидає пукорками.) Куди ви?... Аби розголосити всьому сьвітові? Не ходіть!... (Став перед нею.) Бажаєте блакитної крові?... (Коротко.) Гараад...

Нінн. А білі вітрила?

Іро. Хай помайоряТЬ... Я хочу впевнитись, на очі...

Нінн. (Коротко.) Добре... А потім... ця, Ріта?

Іро. Забуде хай на віки.

Нінн. Вона через тебе їй для тебе.

Іро. А я...

Нінн. (Лупою, вібк за нього.) Оддав їй найперші цілунки своєї невинності, найсвятішу тайну кохання?... Це ж забрав у неї...

Iro. Вірля цього не знає... (Сів.)

Ninia. (Трептить.) Я виняньчила тебе не для того аби тобі принесли в пелені глуму регіт?... (Іро виріс. Ходе. Ніні сидить, рівно лягнувшись на цього.)

Rita. (Заходять.)

Ninia. Де вона?

Iro. (Став.) Вірля пішла по квітни, а він... шхерезує одвічні поеми про далекі степи і їх легендові долини...

Ninia. Досить... Розумію... (До Rita, пошепки.) Його впень обворожено... Рятуймо... (До Iro.) Я пригадую... Сідайте... (Pro Rita сіди.) Було це тої ночі, коли круг вас сади вашого раю виростали... (Іро й Rita встали. Розійшлися. Мовчать. Ніна встала, щоб вийти.)

Iro. Заждіть... (Ніна йде.) Я вам кажу! (Ловить Ніню за руку. Стрикно.) Я свідчень хочу!... (До Rita.) Кажіть... Кому вистеляла вона стежки тканинами своїх бажань? З ким блукала серед наших білих ночей? По кому зітхала цілами днями?

Ninia. (Свое йому.) Із за розцвілих садів раю, о півночі — сходило сонце...

Iro. Хто? З ким?... (Майже виніс Ніню геть. До Rita.) Кажіть!...

Rita. Я не знаю...

Iro. Та ви ж...

Rita. (Наче хтось за неї.) Іро... Не знаю... Дай жити мені... (Пішла. Ходить. Іро стоїть. Rita зупиняється і якось знишка.) Сьогодня... Ви ще не забули? — день вінчання на безсмерття одної пари... День радості, що породила потім стражданне... (Ніжно тягне Iro до піші.) Бачите?... І як тільки смеркне — вони знов запалахкотять... Як і тоді... коли ми вами... отак... (Держучи Iro за руку вудись іде впід. Стали. Спокійно.) Десь дуже далеко мав згаснути „Іванів огонь“... (Губить штучний спокій.) Ми швидче... біжка до нього...

Iro. І не добігли... він згас...

Rita. Ми стали... Ти зірвав із мене вінок і пелюстками квіток його... в голові до ніг облив мене ними... Огнем наче... І аж на віки...

Iro. (Помешав.) Вона дала мені те — без чого я... одні тільки сліди життя... І чого не дасть мені вже ніхто й ніщо... (Випростовується з під якоїсь внутрішньої загти.) З нею я гублю грішну землю й улі-

таю в ту височину... з якої сказав колись Предвічний — „Хай буде сонце!“...

Rima. (З захованим роспачем.) І так хай і буде... Живім... Заудьте... Не допитуйтесь...

Iro. (Рівно.) На крайнебі моого спокою хтось оя маячить...

Rima. То тоді за море, в степи ї...

Iro. (Ніжно.) Я щастя, раю, кохання, захеату, шугнути в небо... А без неї... Вона душі моєї серце... Моя влада... Мій бог... Я!...

Rima (Луною) А я — ти... І ми... (Торопливо взяла його за руку.) Ось тут... в оцих руках — і наша влада...

Йона. (Заходить. Зі стриканням захватом.) Навіть море замовкло й моя нечувану молитву вічності: слухає легендові звуки струн про життя його країни...

Rima. А вона?

Йона. Як і все навколо — замовкла, слухає, цілується з квітками... Я не знаю, як бути — кораблик його, наче по воленню Предвічного... як бачите — причалило майже під вікна... (Через вішу видно білі, як сніг вітрила.)

Rima. Його...

Iro. Запросити... А чого Йому?...

Йона. Певно, щоб нагадати декому з нас про загублений край... Бо ми ж тут, за пим морем...

Iro. Мене воно виростило...

Йона. А пані...

Iro. Чужа без нього тут?

Йона. (Луною.) Ми всі чужі...

Няня. (Заходить.)

Iro. Що?

Няня. Чомусь у зільникові всі квітки почервоніли... (Іро пішов, за них Пяпа.)

Йона. (Помешки.) Аби врятувати їх від аагибелі — треба вам уняти Його за руку й повести до тої давньої хвилі, в яку ви...

Rima. (Проти бажав Йона в своїх же таких, коротко.) Аби я його хоч заліску мала — він повинен бути тільки в нею...

Йона. Він загине...

Rima. Йду... А чого його сюди?

Йона. Ії по нім туга...

Ріма. А хто він?

Йона. А той самий... (Вибішки. Нікого. Хвиля. До неї поводі випітаються звуки гри на бандурі про „Широкі долини“.)

Вірляна і Юнак. (Заходать. Убраниє на Юнакові таке, в якому долини звиваються на бенкеті Весни. Шовкове темпорусе волоссе дістает плечей. Очі голубі. Бандура чорна. По ній золоті візерунки. Гра поволі стихає.)

Вірляна. (Торопко.) Ви тільки не жахайтесь, що тут... не житте, а смерть роспірвала свої крила...

Юнак. (Розглядає покой.) А в нас... (Береться до струн, виграє про „Красу і захват степових долин“. Легенда. Хвиля. Вірляна стоїть жов зачарована. Юнак, у тон затикаючій гри.) Бурею вітер увірветься в мої долини й нараз же губить свою всевладу й тільки ніжно, ніжно поколишев шовкову траву, вкохано засміється, шепне про нашу Легенду, тужно зіткнє по ній... I знову в себе прийде вже тільки в степу.

Вірляна. Я знаю...

Юнак. Ночами — все, що в день житте до вири, пісні й руху обверта — золотого сну обійми снить. Мрії зорянного неба, своїм огневим сміхом зацалують пічної пісні звуки й уводять їх з собою, та й усіх із Казки — в чарівний танок. Приходять із степу дивні сурмачі з гудцями й про його тиші тайну, про волю, простір і красу... (Ударив по струнах. З під них відійшла „Бурліва пісня степу“. Вірляна слухає. Побільшала. Юнак гру нараз обриває і живить далі.) Бувають у нас і невинні дівочі сни... З неба сходять зорі... I все в агонії життя, бажань і насолоди... А ось і насвіт... На зустріч чорнооксамитовій Ночі...

Вірляна. (Честякко.) Я бачила!..

Юнак. (В тон Вірляні.) I вона з своїм царством — в обійми Нірхани, в море пахощів, на його хвилі...

Вірляна. А день...

Юнак. В обійми життя.

Вірляна. Ха-ха!.. I день і ніч!..

Юнак. Все тільки житте! Творчий вир Легенди! Вічна Казка!..

Вірляна. (Честякко.) Ха-ха!..

Юнак. От тільки... (Торкається струн. Вони затужили. Хвиль туті. Гра стихає. Юнак й усмід.) Повилася отак у моєму царстві, чорними стежками туга... I нема життя на них...

Вірляна. (Ріво.) А то ж?...

Юнак. Осяяні палом кохання незлінні думи дівочої душі, вимріли були серед моїх долин і степу, як усміх непорочної невинності — обоготовлену Легенду... Чудо! Ой, дивнє народженне в моїй країні, то було... І маревом дівочих поривів кудись вона все йшла... А їй під ноги — легіт і пахощі шляхом устелялись... Нерозцвілі квіти, аби не сполохати її, зупинились квітнути були... Шовкові трави з вітром про коханне мову були обривали... Раділо небо, радів степ і долини... А з найвищих височин мовив Предвічний: „Радуйся!”

Вірляна. (Мов хтось за неї.) Вона когось шукала?

Юнак. Змordованого людьми Світлого Духа понадбуденного Вару життя...

Вірляна. „Радуйся!”.. А ви?..

Юнак. Стежив здалеку за нею й боявся...

Вірляна. (Троятить.) А коли вона до вас усе ближче?..

Юнак. Я в ніжний шелест трави був обвернувся...

Вірляна. Щоб?..

Юнак. Не сполохать і не втеряти її...

Вірляна. Вона ж усе йшла?.. Шукає?..

Юнак. Хтось од нас виманив її...

Вірляна. А...

Юнак. Ві сні та мріях ми з нею були разом...

Вірляна. (Несвідомо зробила ерок до нього.) Ха-а!..

Юнак. Снили ми з нею про кохання, про його наслідок... Не стало... Хтось викрав... І шукають її тепер вітри... Шукаю я...

Вірляна. (З напруженням остраком, рівно.) А ви її... як відшукаете?

Юнак. (І у тон.) Відразу накажу зорям уснити їхніми снами шлях до її повороту... В моїй володіння... Де трон Всецеленої жде її... Щастя водограї й захвати пориву все вгору, все вище... Де сонце буде до послуг її... І де, стежки гамтешньої зараз туги — квітами радощів заростуть...

Вірляна. (Тихо, лякаючись сполохати свої сподівання.) „Радуйся!”.. Я чула... Знаю... Тужу по долинах... Живу ними... (Юнак побільшав. З напруженням поривом і остраком іде до Вірляни. Вона йде до

нього. Стала. Якимсь розгубленим рукою зупиня Юпака. Оглядається. Торопко.)
Будьте гостем... Байте в струни... Хай не знають...

Юпак. (Лукою наче з неба.) Ти?..

Вірляна. (Розгублено.) Ніч надходить... а тут ночі... білі,
смертні... Стережімось... Ждімо соня... І тоді вдається... І вона
тільки в час омані буда з ними... Всього мати одну...

Йона. (Заходить.)

Вірляна. (Рівно.) Що?

Йона. (Оглядається. Глухо.) Вже... (Ворушиться), у роаведених у
нас журбою та сумом квітниках — заворушилось... Побережіться.
Хоч поки ніч... Бо ж у нас усе очами... і старий пан і пані...
(Тасяничи.) Вже й ті, тушибістники... Як і ті рази... Оде тільки но...
аж три. І низько, низько... Певно чи не з даху десь взвісись...
Зробили дев'ять непевних обрисів суму й пішли, вгору все... І так і
зникли... в чорній хмарі... (Щул тися. Загортас в одежу щільніше груди.
Юпак певсідомо торкає струни, а під них тико брізить щось тривожне.)

Вірляна. В чорній хмарі? Всі три?...

Йона. Всі.

Вірляна. Я буду з ним...

Йона. Хоч до ранку, сонце поки... (До Юпака.) Та й ви...

Іро. (Заходить.) От... оце так у нас... Журно... Та торазу.
А поживете... Бо ж... Ось (обвіває Вірляну)... Радощів радість...
А найбільшого щастя сонечко й усі його ті сили, що росипають
у нас кохання захват...

Вірляна. (Ніжно.) А це... (Легенько обвімає Іро), он, море наше...
Його міць і воля... Його тиші відгомін і бурі шал...

Іро. А в яку країну?...

Юпак. Своїм шляхам краю я не бачу... Не знаю я й
утоми... І тут, у вас, я так... на маленьку хвилю.

Вірляна. (Швидко.) Ти своїм поворотом обдарував наші ба-
жання до того, що ми погубили й голови... І всі забули за над-
ходячу велику Казкову ніч...

Ріта. (Заходить.)

Іро. (Цілує Вірляні руки.) А й забули...

Нінил. (Заходить.)

Вірляна. Скрізь горітимуть огні... (До Юпака.) Навколо них

повстануть привидами захочані пари... Поведуть танки. І спатимуть цеї ночі тільки отупілі, зачайні, ха-ха — „нормальні” душі...

Ніна. Затіваєте, пані... В нас декому з дороги.

Вірліна. Іро?...

Іро. (Віддає Вірліні за руки.) Мій ангел бажає казки?

Вірліна. І такої, щоб аж закрутитись у ній...

Іро. Гарразд.

Вірліна. (До Юнака.) І ви ж з нами... (До всіх.) Казкове вбрання є в нас... А вінки...

Ріма. Ось із ціх... (Показує квітки.)

Вірліна. Ага.

Ніна. Вигадуєте.

Йона. А я вам наношу такого смоляного хмизу...

Вірліна. Плетім вінки. Гостю, Іро — помагайте нам.

Іро. Плетім. (Плетуть вінки. Вірліні помагає Іро, Ріті Юнак. Підліта почавка.)

Ріма. У ваших степах нинішня ніч?...

Юнак. Горітеме до насвіту. (Мовчать.)

Ріма. А куди прямуєте?

Юнак. Зі світа в світ.

Йона. Рушається погожий вітер.

Вірліна. Аби сприяти?...

Йона. Тим хто вийде в море.

Іро. І всім хто не спатиме цеї ночі.

Йона. Палитимем де й минулі роки?

Вірліна. Там.

Іро. А ну... (Приміряє Вірліні до голови віноч. Дивиться. Обіяз І. Зав-зер. Вірліні не в силі випручинатись від нього.)

Ріма. А як мій... (Неєзрабво приміряє до голови Юнака свій віноч.) Ха-ха!... (Зірвалась. Обхватила вінком собі голову.) Няню... глянете!

Ніна. Пане... (Торкає Іро.) Глянь...

Іро. (Виріс.) Що?... (Коротке загальне заворушення.)

Йона. Я гадаю...

Іро. Ви не дивуйтесь... Я тільки но з світів... Роки не бачились...

Вірліна. Вдарте... Про ваші долини... (Юнак нараз ударив по струнах „Бурю“. Всі слухают. Вірліні не знаходить собі місця.)

Ніна. (Злінка Ірої.) Пізнаєш? — волоссе, очі...

Іро. (Віржані.) Ти наче десь летіти хочеш...

Вірляна. (Юнакові.) Дякую... Досить... (Бере Юнака за руку.

Кудись веде його. Кинула.) Ріто... (Бере за руку і кудись веде її Ніаковість.)

Йона. Альбатроси десь на ніч...

Вірляна. Іро... (До Ніні.) Чого ви так дивитеся?

Ніна. (Нерухаючись.) На вас?... Я он... (Показує на Юнака.)

Іро. (Ніні.) Ідіть... (Мовчапка. Декго ворушиться. В тон мовчавці на сандурі тріснула струна. Насторочене.)

Ніна. (Загадково.) Чули?... Ото ж не затівайте...

Іро. Ідіть... (Ріта взяла Ніню під руку — вийшли.)

Вірляна. Що вона?...

Іро. Кінь.

Йона. Піду ж я накажу носити хмиз.

Іро. Та чимало.

Йона. Я знаю. (Вийшов.)

Вірляна. Од вашої вмерлої струни...

Ріта. (Заходить.) Панове, — водоспади на заході сонця зараз виграють таку красу!

Іро. (Юнакові.) Ви не бачили?

Вірляна. Ходімте... Всі гуртом.

Іро. Прошу... (Ігуть.) Ріто, ви з гостем, а ми потім...

Ріта. Гаразд. (Бере Юнака за руку. Вийшли.)

Іро. (Взява Віржану за руку. Веде її Стали.) Чого рвутись в цього струни? Що він віщує? Чого йому тут треба? По кого принесло його? З якого часу він знає шлях сюди?

Вірляна. Він тут...

Іро. Разом з тобою?...

Вірляна. Ходім... Готуватись до ночі, до Наяки... (Іро держить її за руку. Дивляться. Мовчать. Вірджана.) Що мое сонечко?

Іро. (Ріво.) Ти віриш у те: що коли хочеш жити, то вми тільки тоді, коли навколо тебе найбільше море квітів твоєї весни?

Вірляна. Вірю.

Іро. (Вище.) А що робити, коли свою весну?...

Вірляна. Вірити в другу.

Іро. Я хочу зараз її, весни... Минулих днів... Зустрічі... Тебе.

Вірліна. Я з тобою.

Іро. (Допитливо.) Віри в твою невинність...

Вірліна. (Йому в тон.) Даї мені її, то матимеш і сам...
(Мент мовчать.)

Іро. (Ні до чого.) У моєму царстві заманчіли ворожі каравани. Захистався мій трон... Хтось простягає кігті аби зірвати з мене корону моого щастя... (Пезграбло, боячись з якимсь внутрішніх „трізул“), пригортас до грудей Вірліни.) Зваж моя владо трівогу моого серця й учуй через неї кроки неслави... Брнтуй. Прости... Силу дай, ту колишню... (Вірліні : її руки, копаї таючки повіднівши йому по грудях, на шию, аби внати його до обійму. Відкинула назад голову. Дирдяться. Завмерли в обіймі, Іро.) От... Ха-ха!... З тобою неба я дістану!... Цілющих вод... За якими їздив опе...

Вірліна. Ходім... До ночі... До Казки... (Взялася за руки. Йдути. Іро йде якось несвідомо.)

Няня. (Заходить) Ну, й Ріта!... Запропонувала зараз чужинцеві, по огляді водоспадів, зиркнути йому хоч одним оком на вроду вашого сина...

Вірліна. Ходім... (Майже побігла.)

Няня. Побігла так наче й справді той чужинець не бачив такого сина... (Іро йде поуз під бокових кольон. Вона ловить його за руку й жагуче цікаве п.) Дякую...

Іро. (Драждиво). Даїте мені спокій!

Няня. (Свое йому). Це ж... (Дістас з під одежі оголену шлату. Веде понад жалом пальцями.) У-у-х!... (Іро коротко відівів її за горло. Вона виросла. Йому беасило впали руки, від агубив силу. Стоїть. Безцільно дивиться на Наню. Нана.) Сядь, серденсько... (Іро пішов позіж кольонами. Злив. Няня дивиться йому вслід. Пішла за ним.)

III

Ніч. Десь палають огні. Від них у повітрі чарівне море освітлення. Рухи кавкових тіней. Далекі згуки грищ. У покоях таємничий присмерк. Хвилю нікого.

Вірляна і Юнак. (Заходять із за проталежних кольон. Стало. Дивляться. Відряді, розвилетене її в'лоссе, своїми хвідами залило їй усю сп.ву й влечі. Убралася па ній кавкове. На голові вінок.)

Юнак. (Підивато.) Мій шлях скінчився... Йти мені годі...

Вірляна. (Йому в топ.) На, моїм до тебе шляху я бачу криваві сліди смерті...

Юнак. (Робе руничий і смілив рут до Вірляни.) Я висушу їх!..

Вірляна. (Короткий рухом вуликає його.) Нас...

Юнак. (Ніжно.) Я зараз дивився у його безодні очі й вони мені сказали, що ти була тільки зі мною...

Вірляна. Мені від моєї провини горять мої надії...

Юнак. Тебі здалося... Тебе викрали від мене — чисту, непорочну... І такою ти й залишалась. Коли б не так, то я тебе не знайшов би... Ми були б далекими чужинцями. Ми вмерли б одне для другого. А так... Несли мене до тебе, моя Легендо, вітри на своїх крилах! Шляхи освітлювало те сонце, яке людям засвітить тільки тоді, коли кинуть вони свої логовища й шугнуть у царство Мрій, щоб сновитись і вже ніколи не янатись на буднях і бруді життя... Ночами зорі в небі скрізь гасли там — де не треба мені було йти. Глибокі моря, утворений з усміхів їхньої мили та рухів прозорого легіту (легко бере Вірляну за руку і підвідить її до віші) — оцей кораблик мені дали... Дивись — вітрила: ждуть не діждуться на нас... Грають, майоряте, клачуть... Ось-ось!.. Близчануть! Море світлий шлях торує... Гаснуть зорі обіч його!..

Вірляна. (Заворушилась.) Ха-ха!..

Юнак. А по той бік синього, чуеш? — вітри свої золоті грави чешуть, щоб з тріумфом нас унести... Могили за думою думу підбирають, аби мислити нам на зустріч, як найглибше, як ніколи... (Все вище.) В долинах гине сум, тікає туга з них, сохнуть жалю слози, журбою втоптані стежки квітами заростають... І все готується... (Наращ удається по струнах каракову „Бурю-зустріч“). Вірляпа певно-домо тягнеться до Юнака. Пітупилась до нього. Карака. Ханна. Гра повільно стихла. Обоє тягнуться мов дві квітки одне до другого. Обіались. Дивляться. Снують золоті пасма Предвічного „Радуйся“. Мовчать. Мрійно ділуються. Вірляпа з страхом оглядається, Тихо говорить.) Ходім... А то... Може нас уже бачили...

Йона. (Заходять.) Виходьте хто куди, ріжно... Бо там уже...

Вірляпа. (Тихо.) Йди... сюди ось... А я... (Тизо виїшак, Йона дивиться їй усід. Хреститься. Дивиться в море.)

Іро. (Заходить. Убраниє на ньому каракове.) Не бачили?...

Йона. Пішла до огнів.

Іро. (Ходить.) Вона починає ховатись од мене... (Став. З глухим роспичем.) А хто викликає її до життя? Хто дав їй силу заставити мене впасті їй у ноги? — я... Бо ж я був богом і сам творив круги вічності... (Берє Йону за руку.) Тікати їм од мене нікуди... Я їх уже прибережу.

Йона. (Бубонить.) Прибережіть краще себе самого...

Іро. (Мов хтось за нього.) Пізно... (Ходить.) Врятувати наші білі ночі від туманів вимерлих країн — можна з нею тільки. А вона... ховається... (Швидко.) Породила мені (Сів)... Ви бачили? — він і воно... пе дві краплинки крові з моого серця... (Йона звернувшись. Хоче йти. Іро вдержує його.) Ще я хочу... (Берє Йону за волосся), отак, торкнувшись і відчути схожість їхнього волосся...

Йона. Жінці годі глянути на когось, або подумати тільки...

Іро. (Тиче руках Йона собі в тіка.) Ось... ростуть... Від сорому з лоба лізуть очі... Навколо збіраються фурії глуму і водять „роззвічаного короля“... Зникає від мене небо... Провалюється під ногами...

Йона. Оглянтеся у свое минуле...

Іро. (Швидко.) Дрібниця...

Йона. (Бубонить.) А вона..., забула про себе й уся в зіткненнях твоїх нервів, у твоїх руках, у кожнім відбиткові твоого серця...

Rima. (Вбігає. Убраниє на лій, як і на Вірляні, кашкове. Чепуритьськ перед свічадлом. З захватом) Я зараз перестрибнула всі огні!.. Й від здивування оніміла ніч... Та й мені ось... (Притулює руки Йопи собі до лиця.) З огню в огонь!.. Іро... Ось вчуй... (Неограбно пригортає Його руки собі до лиця.)

Iro. Згорите ще...

Rima. Аби не вмерти!..

Йона. Ви зараз наче тої давньої ночі.

Rima. А пан Іро?

Йона. Та й вони... Ця ніч, з піми огнями — все минуле, за спогадом спогад повела... (Іде.) Вітаю!.. (Вийшов.)

Rima. (Нерівно.) І я! (Посвлає в далечину рукою привітання.) А... Ви не бачите? — Он... все нами забуте...

Iro. На віки.

Rima. (Хатко.) А кинь позір і вбач душою, як наших сподівань сади білим цвітом зацвіли й ждуть на шал кохання... Його кріаві ріки потекли... Зупинилася Доля й жде на мент аби таки віддати нам свої всі дари багатьох првідешніх поколінь. Обіймів жага креше бліскавиці, висушує моря... щоб залити їх у час чуда своїми насолодами і погнати по них за бурею бурю тих бажань душі й серця — які погордо вasmіються з усього, що несе зневіру; а в грудях наших поведуть оргію весни... І внесуть аж туди, де в надлюдє, в богів нас... А що прийшло було світлою тінню в тайні кохання й до найперших пілунків нас привело... Ти чуеш Його кроки?... Ходім, йому на зустріч — уродженню тайн, безтями...

Iro. Моеї безтіями уродженне — вона... Бо ж нам без неї...

Rima. (Безтіяно.) Прокиніся!... Поглянь які гості — за спогадом соогад!... Шануймо їх... (Нестяжно обида Його. Нерухаютися. Хвиля.)

Iro. (Мов спросонку.) Ріто...

Rima. (Стожлено.) Що?

Iro. До чого це внову? Нашо?

Rima. (Всіх ючись.) Так уже певно наше щастє хоче.

Iro. Цього більш не повинно бути...

Rima. Ось тут у мене заплуталось волоссе. (Підвісить Ірові аби він розслухав. Він розслухує.)

Йона. (Заходить.) Ви ще довго тут?

Rita. Зараз ідем..

Nina. (Іроні.) Постеж за нею там здалеку...

Rita. Нічого між ними... (Іро вийшов.)

Nina. (Удержує Rita за руку.) Я боялась за його сили й не хотіла цеї ночі... А тепер бачу, що з нею разом...

Rita. Краще буде, коли ця ніч не скінчиться ніколи...

Nina. (Опечено.) А з нею і наші муки?

Rita. Шастел...

Nina. (Н-р, хуючись.) Яке? Де?... Навадогінці?

Rita. (Вєра Ниню за руки і робить неспідомо два три кроки). Під вами зараз горіла земля... Обіймові небудо краю... Аби несполохти захвату пілунків — вупинилось та й мовчало серпе. В душі благословлялось на забуття про все, що нанесли їй зневіри хвилі з чорного поля безнадії... Навколо стояла козання тиша і не чути за нею було ні крику наболілих страждань, ні божевільного реготу аради...

Nina. Та й усьому — був початок був і край. А між ними одна однісінка препогана мить... Іло якій уже нічого, опріч ще більших мук.

Rita. А тому... ноці хай не буде краю. Аби за миттю мить ловити. А з них уже... О, з них, Ниню... З багатьох, хоч і з коротких... Від них оця (показує на Натерацию)... Отак і зтрухляєві тут...

Nina. (Ущиплив.) А зараз він уже з нею...

Rita. (Зі штучним спокоєм.) А через те й зі мною...

Nina. (Рівно.) Вибріхуєтесь... (Вайдуже.) Та тільки... (Допкулько.) Собі самому бреши хоч по самі вуха...

Rita. Ходійте.

Nina. Хай ще... не заважаймо їм.

Rita. (Взяла Ниню за руку. Стоять. Нина спокійно смакує цукерки. Дивляться.) А як я в безмежне море їхнього кохання...

Birlyna. (Заходить. Чепурить перед Свічадко.)

Nina. (Зашків.) Пані немов би тільки що з огню чайхсь обіймів.

Birlyna. (Рівно.) А вам що?...

Nina. Я кажу тільки, з приємності.

Rita. По такій довгій розлуці, як же його її не обніматись...
Не летіти сторч головою в безодню щастя... (Спокійно.)
Я ще дивом дивуюсь чому ви нас не турите геть... (Дивиться.)

. *Virlina.* З чого? За що?...

Rita. (Рівно.) А щоб ми вам не заважали...

Nina. Умівати.

Rita. Від пілунків.

Virlina. Нам...

Rita. (Дражниво.) Купатись у морі кохання вам треба.

Nina. Жарувати з сонечком ласки... (Примірами пасувають до Вірліні все ближче.)

Rita. Дихати в захваті несамовитої радості.

Nina. Чуміти під виграву крові...

Rita. Дертись у височинъ богів...

Virlina. Що ви?...

Nina. Аби звідти глухувати з усіх, що в низу...

Rita. В безодню зневаги штурнути зневажених...

Nina. Накладати з чортами... (Непомітно візьмі Вірліну за руки.)

Virlina. Ходімте...

Rita. Копати з ними найглибші ями за для найменшого щастя інших... Аби потім на його загибелі аж дуріти — собі на неуроджену ще радість, а нам на безнадію, на виглядання вза углів... На безкраю тугу... На Г сум і слізоzi... На квітники жалоби моого життя... На зойк і роспач душі и серца!... На прокляття!... (Пригнусула Вірліну до кольони. Ніни круті її руки. Ріта запустивши в її волоссе пазурн — обмотує їм її шию.)

Virlina. (Глухо кричить.) Гостю!... Iро!... (Ніни й Ріта вупинились. Ворушаться. Ніни оглядається.)

Rita. І чого ти?...

Nina. Ми пожартували... (Дістас цукерки.)

Rita. Бо ж... маєш мужа, то хай і буде а вас.

Virlina. (Підняті.) Або ж я?...

Nina. (Ущипливо.) А гість...

Virlina. (Дражниво.) Або чим я винна, що Iро вас покинув?..

Rita. (Поменшала, якось привара, пррабто.) Або ж то він мене в хотав?.. (Штучно вісікаючись.) Не дуріть... Він ваш, ви його...

То от уже й годі... А гість... і дні й ночі я його виглядала...
(Ніна дивиться на неї. Ледве помітно смокче цукерки.)

Вірлана. (Швидко.) Ви про Іра!..

Ріта. (З гострою наскою.) Хе-х... Лахі ваші думки... (Хоче по-кінути її)

Вірлана. (Коротким, протестуючим рухом недоволене їй.) А до гостя... я до нього тільки, як до чарівної примари... Бо ж він... (з захованим захватом); — і степ, і долини, й небо й уся краса моєго далекого краю.

Ріта. От бач... А нам здалося... Простіть, серденько... Слухайте, ви з ним уже близчі, і я вас прошу — хоч одно словечко Йому за мое до нього коханне... Та тільки, щоб і зорі про це не чули... Он там, в отій паші тіней... Я б і сама... та боюсь аби не спокохати свого щастя...

Вірлана. (Коротко) Ходімте.

Ріта. (Ріко.) Я ж вас прошу, а ви...

Вірлана. (Кресонуда на Ріту очима. Обидві зустрілися поглядами мов дві близкавіді. Мент. Ніна дивиться на них в підлоба. Вірлана рівно, жерухуючись.) Гаразд... Я шепну...

Ріта. (З привищкою вдачістю.) Ото ж власне... Ха-а... Я вся тримчу... Гублю спокій...

Іро і Юнак. (Заходять з противлежних боків. Зустрілися поглядами. Мент стоять.)

Іро. Вірлю... проси ж гостя... Заходьте...

Вірлана. Прошу! (Зробила легкий рух до Юнака, зупинилася. Іде до Іри, всміхнеться до нього.)

Ніна. А мале теж і досі не спить...

Іро. Треба нам трохи відпочити. Бо ж... в очах уже темніє від усього... Така ніч... (До гостя.) Прошу ближче... Во ви... привид наче, по кутках усе... (Зі штучним жартом.) Щось піби вікращти в нас хочете.

Ніна. Може наше...

Іро. А ви б мовчали.

Вірлана. Ось гляньте, як розгорілись огні!..

Іро. Відпочиньмо... Гостю... вдарте щось...

Ніна. (Ухітаючись.) Аби наше мале вже заснуло.

Іро. Підіть до нього...

Нінія. Еге, так вони тобі вже й засне. Його тягне послухати про що ось... рідні струни.

Вірляна. Я сама піду...

Іро. (Удержуваю.) Прошу... Вдарте... (Западається. Опинившись між Вірляною і Юнаком. Сіда.) Про ваші степові вітри золотогризи... (Якось терпко.) Ну ж... заберіть на ягуки своїх струн наші думи, душі й серця захват — і гайда!.. (Все вище.) Понесіть!.. Хай і ми побуваємо високо в небі й убачимо, як у ньому буються за щастя... (Вірляні, вивілько й рівно.) Адже?.. В небо!.. У твої долини... в степи... в море обіймів твої чорнеоксамитової начі... між оті й гори... сліпнуть від яких там мабуть і очі... Хе-хе.

Вірляна. (Тягнеться до Юнака.) Вдарте!..

Іро. (Підпято, вище від Вірляни.) Щоб аж дихати було нічим!.. (Обімає Вірляну і Юнака, вилько.) Тихо ж... Ріго... Няню... А ми... отак... рідні наче... (Помішав, Тиша. Юнак починає гррати думу про „Золотогризи вітри“. Нянка незводить з його очей.)

Ріма. (По хилі, зриває зного вінка ہвітку й кидне її в море.) Хай і море знає, що сьогодня за ніч!

Іро. (Водить рукою по волоссі Юнака.) Ха-ха... (Вчеливши у волоссі пальцями. Юнак кинув гррати. Іро.) Досить... Годі... (Держить Вірляну за руку, Юнак за волоссі, терпко.) А яке в вас волоссе... Ха... Як і в того... у вітрові... грави... Вірлю, приторкнись...

Юнак. Пустість! (Вириє. Стойть.)

Ріма. Мої панове!..

Іро. Вірлю... доторкнись, відчуй...

Вірляна. Нашо?...

Іро. (Рівно.) А щоб в усьому щастило.

Нінія. Може ж, дорога пані?...

Іро. А ви б ішли собі...

Ріма. (Юнакові.) Вам треба до свічадла, причесатись...

Іро. Вірлю... причеші, ось шіми... (Цілує їй пальці.)

Вірляна. Можна? (Юнак вилько хиле голову. Вірляна розправляє пальцями йому волоссе.)

Іро. От... А що?.. (Вірляна вспіхлає, Іро до Юнака.) Ви мені вибачте... Боляче вам я не хотів... Усе то... струни ваші. Мені

здавалось, що ми передили час... За царством царство, за миром мир лишались десь по за нами... Адже?

Вірляна. Так.

Іро. І я вчоюся... (Юнак вдаче цілує Вірляні руки. *Іро, Вірляні.*) Правда?.. Якийсь огонь у кучерах... (Дивиться Вірляні на руки. Притулає їх собі до лиця.) Чиясь у них кров наче горить...

Вірляна. Ой-ой! Огні!..

Іро. Хай, щоб яж до пеба... (Розбігає.) Панове... Няню... А ось...

Йона. (Заходить.)

Іро. Йона... що ці німаки вимислюють для нас? (Показує на коліони.)

Йона. Вони... жауть, як і ми всі на радісний Зіхід Сонця. На Золотий Ранок нової днини... Спати цеїночі, годі. А отак, усі гуртом, в обімах щастя — йдім аж до Ранку. Якже хтось відіб'ється... Як тої давньоїночі... старий пан... А я ж і йому, як оце й вам... Не повірив... Та ви не в нього... (Іро зірвав з вінка Вірляни квіти і проводить їх по горлі.)

Вірляна. Я на хвилинку до датини... (Пішов.)

Іро. (Нерухаючись.) А ви?...

Юнак. Поглянути на корабель.

Іро. А по дорозі зайдіть і киньте позір на вроду моого сина... Він гарний у мене, як і ви... (Юнак вийшов.)

Йона. Ха-ха!... Огні! — дістають уже мабуть і неба... Збірайтесь... А я ще піду хмиву... (Вийшов.)

Ніна. (Показує кивком голови вслід Йоні.) Затарочити хотів...

Іро. А ви?... (Терпко.) Ви ж тільки розятрюєте рани моого серця... Йдіть... Пристежте... Хай уже я на власні очі ще побачу...

Ріма. (Поцілуючи Йому в серце) Та нічого між ними...

Іро. Аж іскри з очей їй сипались, коли стрічались їх погляди!...

Ніна. Ага...

Іро. І хотілось мені їх (показує на тім'я) ... отак — буууу!... (Огерн. Верушиться.) Стерпів... Зупинялося було серце... Крижаніло в жилах, терпла душа...

Няня. (Спокійно.) А з за кольон виглядали морди рогатих добродіїв... І показували сині язки...

Іро. (Пожелшив.) Стерпів... Бо одного мені тепер тільки — насолоди від мук... Щоб аж згубити в них і голову й усього себе... (Няня ходіла до жаху вивіркалась на нього. Іро.) Ви геть в очей ідіть!...

Няня. (Рівно, нерухаючись.) На віки?

Іро. (Глуко.) Постежте... Аби їх на місці... (Неаграбно і якось безсилно викив Няню геть.)

Ріта. Я кажу...

Іро. Ні... ви втірте свої очі ще тисячу разів у те, як вона (чеше пальцями волосся Ріти) патлі Йому... Я був а нею в Казці і вона мене й там не чесала, як оце його зараз... Овоотааак... (різко тягне пальці по між волоссям Ріти) ... Ніжво... Невинно... Жагуче... Безумно... До третіння боязко... боялась певно, аби в його волоссі та не погоріли її пальці... (Ріта непомітно втягла його до короткого обійму. Ровішлася. Іро.) Забудьмо!...

Ріта. Або ж я так хочу?

Іро. Хай перестане мені отут шкрябати...

Ріта. Добре...

Іро. Огак воно й тоді...

Ріта. Я знаю... Ми не винні... Це Хтось... Понад нас Вищий Отой...

Іро. (В небо, глуко.) Ти!... Я не хочу так!

Ріта. (Наче Йому в відповідь.) Де вже нам проти Нього... (Іде до вікна)

Іро. (Глуко.) То на (видиває груди)... залій мое до неї коханне отрутою забуття!...

Ріта. (Коронко.) Добре... (Дивиться в вікно. Мовчанка. Іро икає. Ріта.) Сходить світова... (Мовчать.) А якась он золотою смугою з неба... До нас певно... (Заворушилася. Неаграбно затулає вижимки завісами вікно.)

Іро. Шо?

Ріта. Море... вдарить певно зараз аж сюди. (Іро хоче віделокити вікно) Ось не дивітесь... (Іро дивиться. Застиг. Нерухається. Мовчать) Я крикну їм...

Іро. (Якось безцільно.) Хочете аби я вас отут на місці?... (Важко вивів Ріту за горло. Стоять.)

Pima. (Глуко.) Пусти...

Iro. (Пустив її. Дивиться в вікно.) Хай собі...

Pima. Вірити...

Iro. Он... (Незграбно тягне її до себе.) Он... (Дивляться. Мовчать.)
А де ж та?...

Pima. Ходімте...

Iro. Нехай ще... Ще!..., А як доведуть вони мене до пекла...
то візьму я іх за руки й зневолю аби вони вже при мені... О-о...
Які ж вони будуть нікчемні... Я отак ними... отак... Та й
пушу... Хай ідуть... А сам... Через мої власні муки прийде до
мене безмежна Туга по минулих днях мого Кохання... І я разом
з нею... Або он а тою (показує на Патериду) — в широкий світ...
або ж у море... до матусі... (Pima хотіла вийти. Iro.) Хай ще... До-
горячі огні... І я їх сюди... Ха-ха... Ха... Не ходіть... Сядьмо... (Сіда.)

Nanya. (Заходить.) Он!... (Iro дивиться.) Ходімте... І прямо на
місці...

Iro. Ідіть самі... І таїк ви вмієте...

Nanya. Щоб не встигли її скаменутись?

Iro. Ідіть... (Nanya йде. Чистить пукерки. Вийшла. Мовчавка. Iro в тон
мовчавці.) Аби не було понад неї когось вищого — я зневажив
мир і прокляв свого єдиного Бога... (Мовчить.) А тепер?... Кому
молитись? Де, по за чим і по за ким шукати мені Бога?

Pima. (З безмежною засвою.) Все тобі...

Iro. В опустілі царство моєго щастя...

Pima. У найвищу височину шляхи тоді показала я тобі, а ти
звернув на неї...

Iro. (Набачив Nanyu, бессило.) Nanyu!.., мене кидають сили...
Рятуйте!..

Nanya. (Заходить.) Прихожу, а вони в зачумленім обіймові за-
були її про цей і про там той світ... Я іх, щоб ще її не сполос-
хати — отак, торкнула... І побажала їм аби вони вже прокинулись.
Бо ж пан копитан, кожу ще розгівається, що ви так довго...

Iro. (Виріс. Набрався сили й наче в холоду.) Ха-ха... (Мідно обпізнає
Nanyu її діхує ті.) Крові з них... Та щоб аж отак у ній...

Nanya. (Дігає в під одягу оголену шлагу.) Ось... Підкрадались
прибрати її до своїх рук... Певно думали тебе нею...

Iro. Мене?.. Вони?..

Ninia. (З притиском) Зайди!..

Rita. Ви, Няню... (Іро скимає непевним поглядом і важким руком зауважив її.)

Yona. (Заходить.) До огнів уже потяглось і море... (Вийшов.)

Iro. (Бере Няню за руку.) Отже — блакитної крові...

Ninia. А мале?

Iro. Крові... Їм на радість... Ось... Іде... Мій бог... (До Ріти) А ну... вдарте... (Ріта сіда за арфу і параз ударила детандовий також. Іро робе два-три круги сак. Увів в собою Няню до танцю. Заходить Вірліана. Стоять. Дивиться. Хвиля. Іро впіде в Няню за коломаїн. Із за коломок іде також один. Невупиняючись уводить в також Вірліну. Танцюють. Хвіля. Заходить Юнак. Стоять. Іро, вспомітно і легко замісце себе уводить Юнака в Вірліну в танок. Сак одійшов. Стоять. Дивиться. Вірліана і Юнак танцюють. Казка. Хвіля. Іро параз став між парою. Бере їх за руки. Стоять. Тина. Іро) А що?... Там... у долинах — бувають у нас такі ночі?... Де вже там... У вас же... нема... ось... ї... А ми... Я ось... Я маю... Ог тільки... Огні погасли... то ми тепер тут... (Заходить Йона. Іро.) Ви... Беріть двері на засуві... Щоб ніхто сюди... (Йона пішов.)

Ninia. (Заходить. Вона чомусь поміжщає. Ворушиться. Ледве помітно смокоче цукерка.)

Iro. Сідаймо... Вірлю... Гостю... (Садовить їх упарі.) А з вами я... Ріто... Няню...

Ninia. Солоденького?

Iro. Давайте... (Ніна роздає всім цукерки.)

Ninia. (Тиню підсідає до Іри й пошепки.) Я його...

Iro. (Рукою руки зупиняє її. Мовчать. Тина. Іро.) Ну, що, голубонько, — межі твое вдоволенне має від цієї мочі?

Virlyna. Хай буде благословенна.

Iro. (Сіє кіж Вірліною і Юнаком.) Не згорю? (Молчать. Іро бере Вірліну і Юнака за руки, незграбно пустує книхи, руками їхвім... Ріта тихо, дражливо торкає струни. В порі тиші — рушається буря...)

IV

Pita. Страх моого кохання мене й так уже поніс... Немає вину... Горить душа... Про що кілька годин тому боялась і мислити — зараз роблю все те...

Йона. Отож власне...

Pita. Бояєся... Мені його ьстеряти...

Йона. А ви крадъкома, тихо... чумленно... В море ласки його, з головою... Хай він убаче світлі привиди першої ночі... Прозорі тумани її марева, її сонце...

Pita. (Підішв.) Всно війшло!... Простягало свої вже й руки аби благословити нас... Хилили ми з ним уже й голови, ставали на молитву... Та обворожено його... Ти! Море! — що робити?... (Жде відповіді. Виростає) Ха-ха!... Добре... (Безцільно.) Ви... (Цілує Йовані руки)

Йона. Тільки ж...

Pita. (Якось тупо, низько, а далі все вище до пестами.) Будної весни його перше уродженне — я! Його небо за небом... Найкращах думок неуловимість... Життя і щастя шляхи... і той шал бурі, що винищить на них йому вепотрібних, всіх і все... радости море... Предвічностей — його сонце за сонцем — я! я! я! (Мент повчить.) Я!... Ха-ха... Іро!... До мене... на руки, до грудей, отак, біжче, ще... Ха-ха... до забуття... В безодню жаги... (Важко опустившись за софу. Сидить. Зібгальсь. Мовчить.)

Йона. (В тіл кончалиці.) Хай усе це благословить небо — на рятунок, на Божий радісний день... От тільки...

Pita. (Рівно.) Слідте... (Йона сів. Ріта бере його за руку. Стомлено.) Ота он Патеріця... а нею кажете хто б не виrushив?...

Йона. Ні кому з нею не вертатись.

Pita. Ї...

Йона. Вистругало проклятте... Вони й укинуло її сюди. Стара пані... вона тільки мислила піти з нею. А старий — той кілька разів намагавсь викинути її... і так і не відчайвся.

Ріта. (Рівно.) Коли обляже мене чорною пустелею туга-самотність, то я...

Йона. Колись одної ночі, приходив до мене хтось за один і сказав мені, що її забуто тут за для врятування моого пана...

Ріта. (Заворушилася.) Він з нею не піде...

Йона. Нікому в нею не треба йти. Бо ж... з нею ні по-вороту, ві відпочивку, а все тільки вперед, у невідомий світ, без огляду від себе самого...

Ріта. (Тривожно.) Він її не візьме і з нею не піде... (Йона диптично дивиться на неї.) І я ні... О, ми з ним!...

Йона. Ви дужі...

Ріта. Щастя нашого щастя — не для когось, а тільки для нас!

Йона. От...

Няня. (Заходить. Сховче цукерки.)

Йона. (Із Ріти.) Візьміть ще ви її на допит.

Ріта. (Лагідно.) Няню...

Няня. Чого ви хочете?... Спитайте в чужинця... Він мабуть за тим і оріхав, щоб викрасти його в нас...

Ріта. Ви рнете для свого пана безодню...

Няня. (Рівно.) Ось цими грудьми я його вигодувала — й він у мені, як я в йому... Ми з ним зрослись. А зараз у нас достиглі жнива...

Ріта. Ви вже?...

Йона. Наточили з нього крові?... (Няня смакує цукерки.)

Іро і Вірліна. (Заходять. Іро держить Вірлану за руку, в другій руці все ще буйне волоссе.) Коли сонце почне ворожити за радісний день, то вже в останнє маю вмітись я в хвилях цього волосся... Всі тут?... От і добре... Няню... Та я вас усіх покличу... (Присутні пішково рухаються.)

Вірліна. (Кіроткий рухом зупиняє Няню.) Ви!...

Няня. (Злякало.) Пане!...

Іро. (Бере Вірлану від Няni геть.) Ідіть... (Няня вийшла.)

Вірліна. Де ви його поділи?...

Iro. А де ваялось воно? (Мовчать.)

Virilina. (Рівно.) Чого ти ще від мене хочеш?

Iro. Забуття... Німої туги... Предвічного суму присмерків моєї осені... Згуби!...

Virilina. В мені...

Iro. Знайду!... Від моого щастя землі було важко... А хто від смертних заанав тих божевільних насолод, тої нестяма і шалу кохання — яких візнали ми в тобою? *

Virilina. (Нестяжно.) Де?!...

Iro. (Правишко.) А-а!... а очей ось тобі ліве вже гадюка... Дістасе моого серця, впивається в нього... Обмотув душу... Ха-ха... Щасте пробув крила... Легшає землі!... (Мовчить. Сповійво.) Синові моєму забутть буде пущено блакитну... (Вірдана застигла. Побізьшала. Стойть. Задосе в своїх волоссах разом, Irovі відшикував руки. Обняла його. Йому покинда голова. Лице втопилось у її волоссі. Непомітно сіли. Сидять.)

Virilina. Умийся... (Вивава його водою ласки свого волосса.) Скажи... Верни...

Iro. (Нібі кріз сон.) Заснім... На віки...

Virilina. Зі мною...

Iro. (Приникнувши.) Нам-не заснути?... З нам от! (Із за колюви виглядає Ната.) Де він? Клич сюди його...

Natalia. Зараз приде. (Зникає.)

Iro. Уродженне ваше... ось тут, у найглибших тайниках моого серця... Сховав? Здобудьте... З серцем... Аби я лишився тільки з вічнотужиною душою... Змучте... Утовіть мене в своюму наді мною глумові... Виточіть із жил кров... Болі творчого страждання хай потечуть мені по них... Утворив аби я собі в тебе... Ту, колишню Тебе...

Virilina. (Рівно.) Тобі ва твоему шляху стоять привиди твоєї першої ночі... І скорше, від краку твоєї душі, в камянім морі за бурею буря...

Iro. (Дражливо.) Жени від себе сатану, хай він тобі на мене не підказує!...

Virilina. (Спокійно.) Жени його від себе.

Iro. (Нестяжно.) Ти!... (Побачив Юнака.) Прошу... (Легеніко кланяється. Незграбно обімає Вірдану.) Ми ось тут... Возісти на престол

рогатого маємо... Ха-ха!... Вдарте... Увінчаний рогами король — має зараз упітись винами власного глуму... (Юлак ударив по струнам Трібогу⁴. Вірляна розгублено пладе руки на струни. Гра уривається.)

Вірляна. Дитя мое ще живе...

Іро. (Ні раз.) Бенкет у мене, а не похорон... Чи може нас хто покине? Умре? (До Вірляни.) Хто?... Може наш син?... Ви нічого, що я моого сина?... Ось із таким... волоссем... З такими ї очима, як у вас... І він умре?... Мамо!... Ха-ха!... (Міцко бере Вірляну за руку. Притуливши до неї.) Король і королева... Чим же вас, гостю, ще почестувати?... Нектари випито... .

Юнак. В очах...

Іро. (Швидко.) Прошу... наливаю... з її очей... з її серця... Пайте... (Передає Вірляну Юнакові. Стоять. Дев'яться.) Ага... Бажаете аби я не один... Геє!... Ви!... Ріго!... Сюди!... Ідуть...

Вірляна. Ти...

Іро. Ш-ш-ш-ш... Я вам налив... Ось... усі.

Ріта, Нініл і Йона. (Заходять.)

Іро. Оце частую гостя... На прощанне... Нектаром з очей і серин мої... Степової... Легенди...

Нініл. Не оставляйте на слівся тільки.

Іро. А ні... до пекучого дна... Прошу... (Стоять.) Кланяюсь... Я... Монарх... Цервина? Горите від сорому? Боїтесь?... Хе... Це ж ось так... (Холодно цілус Вірляну в очі. Юлак пригортав її до себе й відлітає під неї Іра. Відеупас вже назад. Іро.) Вибачте... Я тільки... (Стоять.) Нелорочні... Соромлятися...

Нініл. Може їм?...

Іро. Хочете блакитної крові на запяточок?... Нінію... (Ніна показує від одягу оголену шияту. Вірляна парза обшивана Юнаком. Він її. Злились в одне ціле. Завзерак в цілункові. Ніна і Ріта заворушились. Іро.) От... І на Олімпі такого'...

Нініл. Огак пали...

Іро. Я знаю...

Вірляна. Досить?

Іро. (Безцільно.) Цілуї!.. (Зводить Вірляну і Юнака до купи. Вони легенько уникнувають його.)

Вірляна. Це ти — якого я не знайшла в тебе... (Цілус Юнака, він її.)

Iro. (Глуго.) Цілуй... Дивіться... вони не дістають землі... Геее!.. Ше!.. Ближче!.. (Сів. Розгублено.) Що ж вам за це в на-городу? Вернути сина?.. Чи може наточити ось із серця крові й окропити нею вам шляхи?.. Нате... Вточіть... (Устав.) Моя душа вам рада...

Юнак. Нам...

Rita. (Нестяжно.) Візьмім і ми своє... Та вже й годі... (Без-стяжно цілує, цілує Ira.)

Йона. Благословляється на світ Божий... Новий День нам радий.

Iro. (Виріс. До Іллі.) Мамо!.. (Нетимлючи себе взяв у неї шпагу.) Ха-ха!.. (Робить кілька твердих кроків до Вірлана. Губить силу. Юнак напів-закриває собою Вірлану. Iro.) Це... (Вірлана виросла перед ним на висоту зросту. Виставила груди аби він їй ударив у них. Юнак держе її за руку. Мент стоять. Iro згубив силу.)

Йона. (Луню.) Новий День нам радий.

Rita. Ходім... (Бере Ira за руку.) Йому на зустріч!

Iro. (Глуго.) Няню... (Хитається.) Руку... (Няня дас Йому руку. Він іде. Сів. Дивиться. Rita віжно викидає собі лицце у хвилях його волосся. Няня ховше під одежду шпагу. Іде, щоб вийти)

Йона. (Зупиняє її.) Куди?.. До нього?.. Воно десь під землею... Я чув його голос... (Няня торопливо йде до Ira, сіда на землі, притулилась до нього. Дивиться на Йону. Подімає в жежелю за цукерками.)

Iro. Що?.. Снітає?..

Rita. Так, милий... (Iro цімує її руку. Ніхто лічого. Жлутъ)

V

Rita i Iro — казкове вбрання посыдали.

Iro. (Сили його покинули. Він рухається якось торопко, тужко) Я сал хочу, аби нам зустріти сонце нової днини — без них уже.

Rita. Ото ж... Зійде воно зараз нехай для нас тільки!

Iro. Мені ї...

Rita. (Широко.) Годі! Буде з нас...

Iro. Обніти в останнє...

Rita. Не хочу!... Забудь!...

Iro. Ти...

Rita. (Нестяжно.) Забудь!... (Мозчать. Виниклає одне в другого очима.
Rita рівно.) Бо вираз я тобі її відсі... з серцем разом!

Iro. (Рівно.) Rita...

Rita. Вираз!... Душа моя кріавими ранами дише... І терпіти далі я вже не в силі... Годі!... Пора й мені...

Iro. (Нерухаючись.) Тобі зараз з твоїми очима...

Rita. Вгору, найвище мені з ними треба... щоб в розгоном блискавіці вдарити їй у груди й запустити в них найглибше кигті...

Iro. (Бере її за руки, впиняє, в кривом уточи.) У ній!...

Rita. Твоя смерть.

Iro. (З напруженіх останніх сил.) І то через тебе!... Ти обікрадла мене гріхом моєї першої ночі... І ось (показує на грудь)... все мені тут вигоріло від палючих огнів моєї перед нею завини...

Rita. Нащо ж було?...

Iro. (Намагається заглушити і її його „гризуну“ в своїй душі, що при спогаді кимсь за його інтуїцією так і насторочується, вище віднікає горову.) При найперших з нею обіймах — мені в душі, як заворушилось... то вже відтоді день і ніч, якимсь шуром — все шкряб і шкряб... по душі. Я шпурлюв у нього каміннем щастя, в гризуна твого... Він

трій... Ти мені його вкинула... ось съди, в душу... Пужав у нього водами радости... Глушив його криком роєпачу серця... Проклиав небо... Зневажав мир... надарма. Він усе гриз і шкрябав: рішівно, настинириливо... Від неї я з цим ховався... Та вона таки відчула... I ото й... зрадила... Провинилася і вона... Одна завина породила другу... Ми твої жертви!

Pita. Ти зрадив мені, вона зрадила тобі, а я нікому — і ви мої жертви? (Мент дивиться.) Ви шугали по за сонцем, викачували, обнявшись — зільники мого щастя... Я ж, аби вас не сполохати... боялась навіть зіткнути на всі груди. У них невимовно боліло, а я... боялась. I ви мої жертви? (Мовчать.)

Iro. (Ховаючись від себе самого.) Де ж сонце... чому воно й досі не сходить?

Pita. А жде поки ми зістанемось удвох тільки.

Iro. Та й вона... Де поділись?

Pita. Без малого вони не вийдуть.

Iro. Я знаю.

Pita. Няні треба сказати... бо вона чого доброго...

Iro. Ви!... Няню!

Nyan. (Заходить.) Я тут.

Iro. До няя ходити не смійте... (Няя пішла.) Не сміте!... Я сам... (Сів. Опустив на руки голову. Нараз.) Де вона?...

Pita. Он, біля корабля... готуються.

Iro. (Глухо скривує.) Вірлю!... (Іде.)

Pita. (Вчепилася йоку в груди, дико.) Не смій!

Iro. Попрощатись... В останнє глянути їй в очі...

Pita. (Треєтить.) Не хочу! В крові мого терпіння ви й так уже накупались...

Iro. (Коротко.) Я зрадив тобі.

Pita. (Ще коротче.) Отож ж...

Iro. I ти?...

Pita. Забудь їй... забуду й я все. Та я ж ж навіть не думала про когось іншого.

Iro. (Несвідомо рушив ітк, обнявши Pitu за руку. Говорить, і зокіс пощеки, так вібі виявляє звук тайни.) Через огнєву безодню Й очей я звачив був країну, найвищими ворами вимріану, про яку всі пройдешні

Іокоління не мали й звогаду... (Стали.) І був би я монархом тої країни...

Pima. Та все я?

Iro. (Вчеливсь у леї. Рівно). З найвищих верховин мене штурнули вниз!

Pima. (Коротко.) Бо ж...

Iro. (Хапко.) Та!...

Pima. Та я ж... Я! Ось огляньмось... (Хапко поринає в спогаді, втягуючи з собою й Ira.) Глибока північ... Велично зійшло крізьве сонце й благословило нашого Кохання гріх... Його перші обіми, жагу... Ми губимо землю... Грім... Бліскавиці... Огніві бурі... Якийсь храм... З сонців панікадила... Ангели... (Замовка.) Ось огнєва колісниця Пророка перед нас...

Iro. (Хапко.) Ха-ха!... І ми з тобою в неї не сіли...

Pima. (Швидко.) Ні, ні!... Ой-ой! — як вона нас несла!... Ми ж губили небо за небом... І та... опанів, згубив голову... І тому винна я... Бо ж довела я тоді твої пристрасти до безтями... А з душі твоєї вирвала божевільний, заглушаючий вселенну крик: „Здурути хочу від Кохання!... Гей! — море огню його!“ (Зливається з них в одному.) „З пекла в рай, з раю в пекло!“... (Нестяжно пригорта його до себе.) Ха-ха!... Ще!.. Ще!... (Майже впали на софу.) „Отак!... З бору в бір!“... (Цілує його й не знає, що з ним робити.) „З верха на верх!“...

Iro. (Встав.) Ти... надхмарний хижий шах... (Ходить. Хитається.)

Pima. (Сидить. Трохи згорбивши і зділивши пальці в один кулак. Дивиться на Ira. Рівно й холодно говорить.) За довгі роки моого життя... здалику, назирі, зза вуглів — де ж його не перетворитись у надхмарного, а отаками, з більшим, як у сатани кигтям?... (Швидко.) І як його їх не запустити в того, — через кого вони варосли...

Iro. (Безцільно.) Ось... (Вере до рук Патерію.)

Pima. (Висосла.) Ти з нею не підеш... (Вере в цюого Патерію й ставить її геть.) Нам он сонце раде... Скоріш тільки з цими [приблудами]... На віки... Без сломину... (Трактує. Туїться до Ira.) І всміхнется нам сьогодня золотий ранок, — як усміхався він до нас тоді...

Birkenka. (Загодить.)

Pima. Ви ще тут?

Вірляна. Мені сина...

Іро. Я...

Ріта. Скажи Йані хай вона його поверне їм... та й усе.

Іро. Я сам знаю, що мені...

Ріта. Годі! Самого тебе вже я бачила... Пані, — ви достойтесь тут, що я... ще до сходу сонця виплю з вас крові більше, як ви з мене за довгі роки!...

Вірляна. (Робить до Ріти рух.) Ви!...

Іро. (Ріті) Ідіть!...

Ріта. (Вірляні.) Сонце золотить он обрій — і сьогодня Йому на вустріч — я піду з ним. (Бере Іру за руку.) Я! І геть уже тепер з нашого шляху всі...

Іро. Ріто!...

Ріта. Я тут... Ось... (Бере Його за руку.)

Іро. (З напруженими останніми силами.) Ти хочеш аби я тебе?...

Ріта. На!... (Виставляє груди.)

Іро. (Стомлено.) Іди... Хай я в останнє... Тroe слів...

Ріта. (Іде. Вірляні.) Прошу вважати — вам сонце має зійти в дорозі. (Виїгла.)

Іро. (Бере Вірляну за руку. Кудись веде І. Сталі.) Ти... досяг першої ночі, боготворкій жах її...

Вірляна. Он, вона... (Показує вслід Ріти.)

Іро. (Страдливо і вперто.) Ти...

Вірляна. (Дас Йому листи.) А це?... Чиєю кровлю їх написано?

Іро. (Незграбно роздивляється на листи. Дерев'яна вузелька стъожечки, а разом з цим і крається Йому серце. В жилах холове кров. Терпче в грудах. Він говорить — безцільно, ні до чого.) Поріг до твоєї відпочивальні я переступав побожно... Через тебе зрикс упиватись звуким благовісти, яку що року несуть мірові о півночі Великодні давони... Гордував морем... І не було храю моєму сміхові над тими, що так хотіли щастя і не вміли набути його...

Вірляна. Чиєю? (Показує Йому стъожечки листів.) Стань перед самим собою на сповідь...

Іро. (Безцільно.) Прощай... (Хоче обіяти І. Вірляну увівасьтися від въного. Іро.) Штурм мене в обідми туги... Хай заступить вона всі твої мені дари... Вища... Предвічна Туга... Скажи!...

Вірляна. Я...

Iro. Прийди!... Щастя з тобою я більше не хочу... Ту-
жити ж...

Вірляна. (Взяла його за руки.) Ми Його й не мали...

Iro. (У безсилий честині.) За все те, чого вазнав я з Тобою...
мені вмерти мало! Страждати, мучитись... і вічно гукати — прийди!
Вічно ждати... і не діждатись... (Безсило обітерсь об нішу) Ось
тут... сидіть і все дивитись... у безмежний простір... Все ви-
глядати... Гукати — прийди!... Замає на далекім країнебі якийсь
штах білимі крилами... Ні! То будеш Ти... Йтимеш до мене...
З простягнутими руками... Аби обясти мою стомлену душу...
Йтимеш: Вічно... Тоскою... Ти... Моя... Туга... Спогад...
Світлий... (Дуже стомлено) Прийдеши?... З квітами жалоби?... Коли
на віки заходитиме сонце — по ньому важурить земля, затужить
море, засумує небо... А я все ждатиму...

Вірляна. Прийду... (Iro впав їй на груди. Немає чим дихати. Немає
сіл, аби вишикати болі душі перед своїм богом. Вірляна.) Верни мені сина...

Iro. (Безцільно худиться іде.) Я зараз... (Вірляна пішла по кім'ю кольо-
вани, Зникла, Iro.) Няню... (Безсило сів. Дивиться. Мовчить. Гукає.) Вірлюуу...
(Хвиля.)

Вірляна і Юнак. (Загодять, з ріжних боків.)

Юнак. На зустріч нам іде Предвічний!... Златосяйно сте-
леться його шлях... З одвічності раз горів отак обрій першого
Великодного Ранку, а сьогодня вдруге...

Iro. (До Юнака, підклато.) Ти!...

Вірляна. (Йоку в тої.) Я зараз іду від тебе, на віки... І хоч
дати мое...

Юнак. (Вірляні.) Йона... (Говорить їй тихо. Вірляна побільшала. На
лиці заграв усіх радості. Дивиться. Обвалила. Завиєла. Iro йде до них. Хита-
ється. Безцільно бере Юнака за груди. Юнак легко відштовкує його. Він пото-
чинився. Дістав кольони. СтояТЬ. Нашкоженість.)

Вірляна. (Рівно) Прощай...

Iro. (Заворушився.) Зажди... Його ж... сина... Я зараз... (Іде.)

Pita. (Загодить) Ви ще дозво?... (Бере Ira під руку.) Хочете
мені в нього мерця лишити? Годі!.. Приблуди!.. Я вас огнем із
шляху до свого раю!.. (Відляна і Юнак, вивішись за руки — ідуть: легко,
радісно, велично, як два ангели. Вийшли.)

Iro. (Глухо.) Вірлюю!..

Rima. (Приникло.) Забудь!..

Iro. (Гукає.) Няню!..

Rima. (Ніжно.) Iiipo... Годі... Вставай уже... Дивись — Новий День іде... Жде на нас радісне море... Вищає небо... щоб умістити в своїх просторах простири нашого щастя; кохання захват, його алотокріваві верховини... (Цілуя його.)

Iro. Ти... ось тут, в душі... з ось такими шурячими зубами...

Rima. То вона...

Iro. Та...

Rima. Надія твого щастя.

Iro. (Іде.) Няню!..

Rima. (Зувівляє його.) Дивись... он — промінне, того... найпершого ранку... Готуймося... У дорогу до нашого раю... на віки...

Nelly. (Заходить. Стурбовано. Спішиться кудись.)

Iro. Няню!..

Rima. Поїхали?

Nelly. Якраз... (Rima швидко вийшла.)

Iro. Няню... коли малого їй не віддати, то мені в душу залиє новий гризун... Однесіть... Шандче...

Nelly. Його нема. (Iro дивиться.) Забрали мабуть чорти якісь... (Коротко.) А кров у нього, хоч і блакитна...

Iro. (Іде до Няни. Хватасяє. Глухо, задихаючись.) Ви?..

Nelly. Так же ти хотів... (Iro притулиться до кольони. Немає чим говорити. Мовчки показує Няні аби вона йшла. Nelly цілує йому руки.) Тобі відпочити треба. Бо ж... з такої дороги... Та й цілу ніч... (Іде.) Відпочинемо... (Вспівається.) Тепер уже... спокій у нас буде... (Вийшла.)

Iro. (Бесило має рукою відішкіючи.) Еee!.. Вии!..

Yona. (Заходить.) Ім щастить... Вітер лагідний — і прямо на зустріч сонцю...

Iro. (Глуго.) Іх зупинити... Хай заберуть малого...

Yona. Вони забрали... Я знайшов його... Хоч та, порадниця і пустила йому кров, але... воно ще дишє, ох-ве...

Iro. (Полежав. Стоїть. Бесило має рукою відішкіючи.) В Казці наче...

Йона. А я вам казав... (Мовчать.)

Іро. (Наче щось за вього.) Як поблідлі надії зміраючого щастя — лунають в утомі моєї душі відгуки Твого від мене: „На завжди”... (Мовчить. Стомлено, з безсилля і роспачем.) Прийди... (Луна.) Прийдии... (Мемшає. Сів. Дивиться все в море. Ледве помітно ворується. Щось хоче гукнути... не може. Сидить. Нерухається. Йона бере його за руку. Безнадійно випустив й. Іро колоне. Йона стоїть. Хреститься. Сплющає Ірові очі. Іде.)

Ріта. (Заходить. На устах їй усіх перемоги.) Наказала їм, щоб і не оглядалися... (Дивиться на Іра. До Йони.) Заснув?

Йона. Не разбуди...

Ріта. Сонечко он... нам йому на зустріч...

Йона. Хай спочине...

Ріта. (Дакаючись його розбудити.) Ну-ну... Одну хвилю... (Обережно йде до арфи. Сіда. Тихо грає, а ще тише підспівує ковенську пісню.) Нуууу-нууу, нуууу-нууу, ну-ну-ну-ну-ну-ну-ну, нууууу-ліліїї, ааваав ааваав-а-а-а-а... (Без співу. Тільки грає. Все тише, тише. Йона припіс чорне і закрив лиши Іра. Пішов і зараз же віртає в васніченою свічкою. Ріта повернула голову до Іра...) Завмерла струна. В глибині, притуливши до кільзови, стоїть Ніка, чистить цукерки і спокійно смакує їх. Ріта вогла. Іде. Взяла Патерицю. Поміснила голову. Закрила рукою очі. Пішла. По між колюваннями. Мов тільки лекась. Вийшла. Нема. Йона стоїть. Нерухається. Дивиться на вмерлого.

Всеволічно сходити сонце.

Радіє і спіється Новий День.)

На чужині.

Весна.

19.XX.

Відень.

Друковано 10.000 приміщників.

З друкарні Мехітаристів у Відні, VII.

ВИЙШЛИ З ДРУКУ:

- Момот Нір. Трагедія, 5 дій.
- Осінньої ночі. Трагедія, 1 дія.
- Святого Вечера. Драма, 1 дія.
- Білі ночі. Драматична поема, 5 дій.

ДРУКУЮТЬСЯ:

- З глибини життя. Драма, 5 дій.
- Ідіот. Драма, 4 дії.

ГОТОВЛЮТЬСЯ ДО ДРУКУ:

- Гонці. Драма, 3 дії.
- Бунт. Комедія, 3 дії.

